

"ONKS' TÄÄ VÄÄRÄNLAISTA TAIDETTA?"

Raportti kirkkotilaan tehdyn performanssin vaiheista

Hanna Kahrola

Opinnäytetyö

Koulutusala Kulttuuriala	
Koulutusohjelma Tanssinopettajan koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Hanna Kahrola	
Työn nimi "ONKS' TÄÄ VÄÄRÄNLAISTA TAIDETTA?" - raportti kirkkotilaan tehdyn performanssin vaiheista	
Päiväys	3.5.2012
Sivumäärä/Liitteet	36/2
Ohjaaja(t) Paula Salosaari	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t)	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön ensimmäisenä lähtöajatuksena oli tehdä tanssia sisältävä teos kirkkotilaan kirkkotilan mahdollisuuksia tutkien. Taiteellisen opinnäytetyön raportti käsittelee "Käyt`sä täällä usein?"-teoksen valmistumisvaiheita. Teos esitettiin kuopiolaisessa kirkossa 25.2.2012. Kahrola teki teoksen yhteistyössä Savonia-ammattikorkeakoulussa pop-jazzpianopedagogiikkaa opiskelevan Sanna Huttusen kanssa.</p> <p>Raportissa kirjoittaja kertoo teoksen lähtökohdista ja lähdemateriaaleista. Niitä olivat Huttusen ja Kahrolan yhteiset hengelliset ja kirkkopoliittiset keskustelut, katuhaastattelut kirkkoon ja kirkkotaiteseen liittyen, Kirkon tutkimuskeskuksen vuoden 2010 Kirkon tilastollisen vuosikirjan materiaali sekä teoksen sisäisenä rakennemallina evankelis-luterilaisen kirkon sanajumalanpalveluskaava väljästi sovellettuna. Lähtökohdista ja lähdemateriaalin avulla tekijät ammensivat taiteellista sisältöä teokseen improvisaation keinoin. Myös lopullinen taiteellinen opinnäytetyö sisältää improvisoituja kohtauksia.</p> <p>Teoksen taiteelliseksi tyyliä muotoutui tilasidonnainen performanssi. Teosprosessin luonteenomaiseksi piirteeksi kehittyi uuden kirkkotaiteen etsiminen. Taustatietona kirjoittaja selvittää raportissa suomalaisen kirkkotanssin vaiheita.</p> <p>Yhtenä osa-alueena raportissa on pohdintaa musiikin ja tanssin yhteydestä sekä muusikon ja tanssijan yhteistyöstä teosprosessissa.</p> <p>Raportissa tekijä kertoo "Käyt`sä täällä usein?"-teoksen vaiheista kokemuksellisesta näkökulmasta. Lopussa kirjoittaja tarkastelee teosprosessia erityisesti sen haasteiden näkökulmasta. Pohdinnan keskiössä on teosprosessin uudelleenmuokkaantuminen prosessin edetessä sekä tekijän taidefilosofia teosprosessin pohjalta.</p>	
Avainsanat tanssi, kirkkotanssi, performanssi, tila, kirkko, evankelis-luterilainen	

Field of Study Culture			
Degree Programme Degree Programme in Dance Teacher			
Author(s) Hanna Kahrola			
Title of Thesis "Is this wrong kind of art?" – a report of making a performance for a church space			
Date	3.5.2012	Pages/Appendices	36/2
Supervisor(s) Paula Salosaari			
Client Organisation/Partners			
<p>Abstract</p> <p>The first idea for the subject of the thesis was to execute a dance piece in a church space and to explore church space. The report of the artistic thesis describes the execution phrase of the piece "Käyt` sä täällä usein?". The piece was performed in a church in Kuopio 25 of February 2012. Kahrola executed the piece in co-operation with Sanna Huttunen, a pop-jazz piano pedagogy student in Savonia University of Applied Sciences.</p> <p>In the report the writer describes the starting points and sources. They were spiritual and political conversations about church between Ms. Kahrola and Ms. Huttunen, interviews at the streets relating church and art in church, material of Statistical Year book 2010 of The Church Research Institute of Finland and, as the inner structure of the piece, church service scheme of Finnish Evangelic Lutheran church freely adapted. The makers gained artistic benefit to the piece from the starting point and sources using improvisation as the method. Also the final artistic thesis includes improvised acts.</p> <p>The artistic genre of the piece is space situated performance. The characteristic feature of the process was to find new church art. As background the writer investigates the periods of Finnish church dance history.</p> <p>One part of the report is to reconsider the connection between dance and music and the co-operation between a dancer and a musician in the working process.</p> <p>The writer uses experimental viewpoint in reporting the "Käyt` sä täällä usein?" piece`s working process. In the end of the report the writer regards the process from the viewpoint of its challenges. The reflection focuses on reconstruction of the working process and the art philosophy of writer based on the process</p>			
<p>Keywords dance, performance, performance art, space, church, Evangelic Lutheran</p>			

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	7
2	LÄHTÖKOHTIA	9
	2.1 Hengellis-taiteellis-yhteiskunnallinen turhautuminen	9
	2.2 Tila.....	10
3	SUUNNITTELUPALAVEREISTA HAASTATTELUIHIN JA HARJOITUKSIIN.....	11
	3.1 Katuhaastattelut.....	11
	3.2 Kirkon tutkimuskeskuksen materiaali	13
	3.3 Jumalanpalveluskaava rakenteena	13
	3.4 Harjoitukset	16
	3.4.1 Improvisaatio metodina harjoituksissa ja esityksen sisällä.....	17
	3.5 Valohenkilön mukaantulo	17
4	ESITYS: PERFORMANSSI KIRKON TILASSA.....	19
	4.1 Teoksen nimi.....	19
	4.2 Performanssi	20
	4.2.1 Tilasidonnaisuus.....	20
	4.2.2 Yleisösuhte	21
	4.3 Palaute	21
5	MUSIIKKI JA TANSSI, MUUSIKKO JA TANSSIJA	23
	5.1 Työroolit.....	23
	5.2 Kirkon akustiikan vaikutus	24
6	SUOMEN KIRKOISSA TANSSIMISEN HISTORIALLISTA VAIHEITA.....	25
	6.1 1900-luvun alkupuolisko: tunnehurmion ja ristosukupuolisosiaalisuuden paheksunta	25
	6.1.1 Naiskysymys.....	26
	6.2 1960 luvulta 1970-luvulle: välineellisyyden modernisoinnin tunnustelua ja samaa vanhaa uudessa aiheessa	27
	6.3 1980-luvulta nykypäivään: rajanylityksiä, mutta varovaisuutta	28
7	PROSESSIN HAASTEET	30
8	POHDINTAA	32
	LÄHTEET	34

LIITTEET

LIITE 1: Käsiohjelma

LIITE 2: DVD-tallenne

1 JOHDANTO

Halusin tehdä taiteellisen opinnäytetyön, koska se tuntui minulle luontevalta tavalta tutkia ja toteuttaa tanssitaideita. Suuntautuminen esittävän taiteen pariin on myös ollut läsnä koko opiskeluni ajan, olen esiintynyt erilaisissa tilanteissa ja kokoonpanoissa niin opiskelun puitteissa kuin sen ulkopuolellakin. Kuopiossa olen erityisesti työskennellyt opintojeni ohella evankelis-luterilaisen kirkon piirissä tanssin parissa ja tätä kautta minusta tuntui hyödylliseltä ja luontevalta lähteä tekemään tanssiteosta kirkkotilaan ja tätä kautta kehittää itseäni kirkkotaiteen parissa.

Taiteellisen opinnäytetyöni lähtökohtana oli tehdä tanssia sisältävä esitys kirkkotilaan. Aluksi päätin työskennellä itsenäisesti, mutta pian jo totesin, että yhdessä tekeminen on paitsi hausempaa myös inspiroivampaa sekä uutta luovempaa. Niinpä pyysin yhteistyökumppanikseni Sanna Huttusta, Savonia-ammattikorkeakoulun pop-jazzpianopedagogiikan opiskelijaa. Huttunen on myös opiskellut kirkkomuusikoksi Sibelius-Akatemiassa. Minulla ja Huttusella oli myös aiempaa yhteistyötaustaa esittävän taiteen parissa muun muassa Lasse Heikkilän säveltämässä, Anna Kosolan ja Sanna Huttusen toteuttamassa ja Sibelius-Akatemian Kuopion osaston, Savonia-ammattikorkeakoulun silloisen Kuopion Musiikki- ja tanssiakatemian sekä Kuopion konservatorion yhteistyössä tekemässä *Missa Concordiae*-teoksessa syksyllä 2008, joten yhteistyön aloittaminen tuntui luontevalta. Lisäksi Sanna Huttusella oli joka tapauksessa myös opinnäytetyö tehtävänä, joten ajattelimme niin sanotusti lyödä useamman kärpäsen samalla iskulla. Päätimme siis lähteä työstämään musiikkia ja tanssia sisältävää teosta kirkkotilaan.

Huolimatta taiteellisesta yhteistyöstä, tässä raportissa käsittelen teoksen valmistumista enimmäkseen omasta ja oman alani, tanssin, näkökulmasta, joskin yhteistyömme vaikutus näkyy varmasti tekstissäni.

Minua kiinnosti ennen kaikkea tutkia kirkkotilaa ja sen mahdollisuuksia tanssille. Lähtökohtaisesti olin myös kiinnostunut kirkkotilan mahdollisista kulttuurisista ja hengellisistä latauksista, jotka saattoivat vaikuttaa taiteellisiin valintoihimme. Tällaisia latauksia oletukseni mukaan saattoivat olla vaikkapa tietyt kohdat kirkkotilassa, joissa ei ollut sopivaa tanssia. Oletukseni mukaan tanssimisen rajoittuneisuus liittyy jollain tavalla suomalaisen kirkkotanssikulttuurin lähimenneisyyteen, jonka takia selvitän raportissani suomalaisissa kirkoissa tanssimisen vaiheita 1920-luvulta meidän aikaamme. Toisaalta sellaisia kulttuurisia perinteitä halusimme kunnioittaa, jotka ym-

määrüksemme mukaan liittyivät Raamatun pohjalta nousevaan hengelliseen perinteseen. Prosessin edetessä kuitenkin huomasin, että työmme edistymisen kannalta jouduin tutkimaan kirkkoa fyysistä paikkaa enemmän instituutiona.

Olin myös kiinnostunut yhdistämään teoksessa musiikkia ja tanssia ja etsimään niistä yhtymäkohtia. Halusimme Huttusen kanssa toimia tasavertaisina esiintyjinä teoksessa, joten toistemme taiteenaloihin tutustuminen esityksen harjoitus- ja suunnitteluprosessin aikana ja sen kautta sekä taiteenalojen molemminpuolinen hyödyntäminen vaikuttivat kiinnostavalta.

2 LÄHTÖKOHTIA

Prosessin alussa koko maailma vaikutti olevan avoinna taiteen tekemistämme varten ja tuntui vaikealta aloittaa aiheiden ja teemojen rajaaminen. Myös kaksi ihmistä ideoimassa teosta aiheutti sen, että erityisesti prosessin alkuvaiheessa inspiraation määrää oli suorastaan vaikea hallita, sillä ruokimme työparini kanssa toistemme ideoita holtittoman innostuneina. Toisaalta työparin kanssa suunnitellessa myös yhteistyö rajasi ideoita, sillä olimme myös toinen toisemme sensuureja.

2.1 Hengellis-taiteellis-yhteiskunnallinen turhautuminen

Taiteellisen opinnäytetyön aiheiden ja teemojen ideointia aloittaessa keskusteluihin tuli melko nopeasti kirkkotaiteen olemus, olimmehan tekemässä teosta kirkkotilaan. Halusimme hahmottaa kirkkotaiteen perinteistä olemusta, mutta samalla fokus oli selkeästi uudenlaisen kirkkotaiteen tekemisessä. Keskusteluistamme myös ilmeni nopeasti eräänlainen turhautuminen kirkkotaiteen odotuksia kohtaan. Odotettiin meidänkin kenties tekevän opinnäytetyönämme niin sanottua perinteistä kirkkotaidetta? Mitä ylipäätään perinteisen kirkkotaiteen oletetaan olevan? Pohtiessamme kysymyksiä listasimme luonnehdintoja ja käsityksiämme kirkkotaiteen stereotyyppisestä olemuksesta: iloista, ylistävää, positiivista, kaunista, rauhallista, hillittyä, neutraalia... Pohdimme myös, haluavatko kirkossa kävijät kirkkotaiteen todella olevan pelkästään edellä mainitunlaista, vai voisiko taide kirkossa olla myös esimerkiksi rajua, rujoa, humoristista, aggressiivista tai kantaaottavaa? Koska lähtökohtamme teoksen tekemiselle olivat mielestäni myös vahvasti kokonaisvaltaisesta inhimillisestä elämästä nousevia kysymyksiä, halusimme antaa mahdollisuuden myös kirkkotaiteen moninaisuudelle. Lähdimme työstämään niin sanottua erilaista ja ei-perinteistä kirkkoteosta. Seuraavassa olen tehnyt poimintoja yhteisistä muistiinpanoista liittyen ensimmäisiin ideoihimme:

huutamista kirkumista, nauramista, ei pikkusievää ja kivaa
on olemassa vain musiikkia, ei tyylejä
urkuja, alan sätkiä ja kertoa pännimisestä

Toinen turhautumisen aiheemme oli kirkollis-yhteiskunnallinen. Se liittyi kiinteästi kirkon jäsenmäärän nykytilaan, erityisesti kirkosta eroamiseen. Tiesimme myös

suurimman osan kirkosta hiljattain eronneista olevan nuoria aikuisia, juuri omaa ikäluokkaamme. Tämä mietitytti meitä henkilökohtaisesti. Päätimme teoksessamme yhtenä aiheena pohtia juuri sitä, miksi ihminen haluaa tai ei halua olla jäsenenä Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Mikä funktio kirkkoon kuulumisella on ihmisen elämässä?

2.2 Tila

Aluksi, ennen varsinaisen suunnitteluprosessin käynnistymistä, ajankohtaista oli esiintymistilan valitseminen. Tila piti varata nopeasti jo käytännön syistä, jotta ylipäätään saisimme varattua esityksellemme tilan, sillä kirkkojen käyttöaste on yleisen kokemuksen mukaan varsin korkea. Olimme rajanneet tilan ominaisuudeksi kirkkotilan ja luontevasti Kuopiossa opiskellessamme aloimme pohtia kuopiolaisten kirkkotilojen mahdollisuuksia. Pohdimme tilaa valitessamme erityisesti tilan kokoa, akustiikkaa ja erilaisten elementtien, kuten urkujen sijoittumista tilassa sekä sitä minkä tyyppinen kirkkorakennus yleisesti sopisi mieltymyksiimme. Ajattelimme kirkkotilan yleisesti olevan lähes ainoa vaihtoehto esityksen toteuttamiselle, sillä mielenkiinnon kohteemme tulevan esityksen aiheita ja teemoja ajatellen liittyivät voimakkaasti kirkkoon niin tilana kuin instituutiona.

Ajattelimme suhteellisesti hieman uudenaikaisemman, isohkon kirkkotilan olevan sopivan tarpeisiimme. Tiesimme, että eräässä kuopiolaisessa kirkossa on aiemmin esitetty esimerkiksi tanssiesityksiä ja monenlaisia erilaisia musiikkiesityksiä. Meillä molemmilla oli myös aiempia työsuhteita kyseiseen seurakuntaan, joten oli luontevaa kysyä tilanvarausmahdollisuudesta tästä kirkosta. Kyseinen kirkkorakennus valikoitui tilaksemme. Tilavarauksen myötä esityspäiväksemme varmistui lauantai 25. helmikuuta vuonna 2012.

Valitsemallemme kirkolle ominaista on mielestäni sen karunomainen tunnelma niin sisältä kuin ulkoa päin. Totesimme myös kirkkoa tarkastellessamme, että kirkossa on melko vähän taideteoksia esimerkiksi seinillä tai veistoksina. Tämä loi meille vahvan motiivin tuoda kirkkoon elävää taidetta esimerkiksi musiikin ja tanssin muodossa.

me luodaan se kirkkotaide siihen taiteettomaan kirkkotilaan

3 SUUNNITTELUPALAVEREISTA HAASTATTELUIHIN JA HARJOITUKSIIN

Teoksen valmistamisvaihe alkoi kevätlukukaudella 2011. Ensimmäinen keskustelumme sekä varsinainen yhteistyön aloitus Huttusen kanssa tapahtui enteilevästi kirkossa, Kuopion Tuomiokirkon sakastissa erään musiikkia ja tanssia sisältäneen esi-tyksen jälkeen helmikuussa 2011. Olimme molemmat olleet esiintymässä teoksessa, minä tanssimassa ja Huttunen laulajana.

Suunnittelumme painopiste alkuvaiheessa oli sanallisessa kommunikoinnissa fyysisessä läsnäolossa, erityisesti kahvipalavereissa, mutta myös jonkin verran sähköposteissa ja Facebook®-viestinnässä. Lähtökohtia keskusteluillemme olivat monesti kirkollisten keskustelujen aiheet, joita sivusin aiemmin ja joista ammensimme myös omien kokemustemme kautta. Minä koin kasvotusten keskustelun erityisen merkittäväksi varsinkin silloin, jos keskusteluissa syntyi jokin konkreettinen idea, joka kaipasi fyysistä havainnollistamista.

3.1 Katuhaastattelut

Tavoitteenamme oli esimerkiksi ymmärtää niin sanottujen tavallisten ja keskiverto-kirkkoon kuuluvien ihmisten motiiveja kirkkoon kuulumiselle ja kirkossa käymiselle. Tämän takia halusimme tehdä katuhaastatteluja eri-ikäisille ja -sukupuolisille ihmisil-le. Loimme kysymykset ja päätimme haastatella muutamia ihmisiä kesällä 2011 kukin omilla kesänviettopaikkakunnillamme. Minä haastattelin kesän 2011 aikana muuta-mia ihmisiä Nastolassa ja Turussa, Huttunen haastatteli Pohjanmaalla. Loput haas-tattelut teimme yhdessä Huttusen kanssa syksyllä 2011 Kuopion keskustassa, torin alueella ja sen läheisyydessä. Haastattelimme yhteensä noin kymmenkuntaa ihmistä. Tallensimme haastattelut äänityslaitteelle ja litteroimme haastattelut. Päätimme käyt-tää haastatteluista saamiamme tietoja taiteellisena ja sisällöllisenä materiaalina esi-tyksessämme. Kerroimme haastateltaville haastattelujen liittyvän opinnäytetyöhöm-me.

Haastattelukysymyksissämme oli neljä aihealuetta: yleiset kokemukset evankelis-luterilaisesta kirkosta, henkilökohtainen suhde evankelis-luterilaiseen kirkkoon, kokemukset kirkkotaiteesta sekä mielipiteet ja käsitys kirkon nykyisistä ja uusimmista

ilmiöistä. Kysymyksillä halusimme selvittää edellä mainittuja asioita suhteessa haastateltaviin. Haastattelukysymykset olivat seuraavat:

Millaisia kokemuksia sinulla liittyy evankelis-luterilaiseen kirkkoon?

Millaisia muistoja sinulla liittyy kirkkotilaan?

Mitä on mielestäsi kirkkotaide?

Millainen taide mielestäsi sopii kirkkoon?

Millainen musiikki sopii kirkkoon?

Millainen tanssi sopii kirkkoon / Sopiiko tanssi kirkkoon?

Mitä ajattelet evankelis-luterilaisesta kirkosta?

Haluatko kommentoida joitakin viimeaikaisia kirkkoon liittyviä mediassa esiintyneitä aiheita?

Haastattelutilanteet olivat monesti melko vapaamuotoisia, mikä tuntui luontevalta sekä haastattelijan näkökulmasta että loi mielestäni sopivan rennon tunnelman haastatteluun. Halusimme kuitenkin sisällyttää kaikki aihealueet haastatteluun ja sovelsimme kysymyksiä sen mukaan, mitä aiheita haastateltava korosti edellisissä vastauksissaan. Jos haastateltavalla ei esimerkiksi ollut minkäänlaisia kokemuksia tanssista kirkkotilassa, saatoimme painottaa kysymyksen asettelua enemmän suuntaan, jossa tiedustelimme tanssin mahdollisesta sopivuudesta kirkkoon. Jos taas haastateltava oli esimerkiksi nähnyt tanssia tai tanssinut itse kirkossa, saatoimme kysyä, millaista erilaista tanssia kirkossa voisi tapahtua.

Haastatteluista saamamme materiaali päättyi osittain lopulta *Saarna ja uskontunnustus*-kohtaukseen. Siinä esitimme kuvitteellisia kirkossa käyviä henkilöitä kirkon penkeissä istuen kertomassa kokemuksiaan kirkossa käymisestä sekä kirkkotaiteesta.

3.2 Kirkon tutkimuskeskuksen materiaali

Tutkimme myös *Kirkon tutkimuskeskuksen* julkaisemaa *Kirkon tilastollista vuosikirjaa*, jonka tiedot käsittelevät vuoden 2010 kirkon jäsenten toimintaa kirkon sisällä. Kirjallisesta materiaalista tuli merkittävä osa esitystämme.

Tilastotiedot inspiroivat meitä esimerkiksi huomioimaan nuoren aikuisen näkökulman teoksessa. Nuoret aikuiset eli Kirkon tutkimuskeskuksen määritelmän mukaan 18:sta 39:een-vuotiaat olivat siis suurin kirkosta eronneiden ikäryhmä vuonna 2010. Koska teoksen tekijöinä kuuluimme itse kyseiseen ikäryhmään, koimme nuoren aikuisen näkökulman merkittäväksi teoksessa. Teoksen tekoprosessin aikana pyysimme Raimo Survon, kuopiolainen opiskelukaverimme lukemaan Kirkon tilastollisen vuosikirjan tekstejä äänitteelle. Tommi Kupiainen, Kuopion konservatorion äänittäjä, äänitti tekstit Kotkankallion studiossa. Äänitetyt tekstit kuuluvat valmiin teoksen alussa kirkkotilassa.

3.3 Jumalanpalveluskaava rakenteena

Koska teoksemme alkoi muodostua paikkasidonnaiseksi teokseksi, halusimme myös teoksen sisällöllisen rakenteen liittyvän kiinteästi kirkkoon. Valitsimme kohtausrakenteeksi evankelis-luterilaisen kirkon sanajumalanpalveluskaavan, jota noudatimme väljästi teoksen kokonaisuuden rakentamisessa.

Teoksen rakenne sanajumalanpalveluskaavaa väljästi noudatellen:

1. Johdanto
2. Synnintunnustus
3. Kunnia ja kiitosvirsi
4. Tekstinluku ja sanaosuus
5. Päivän virsi
6. Saarna ja uskontunnustus
7. Yhteinen esirukous
8. Lopetus

Seuraavassa on esityksestä kirjoittamamme vapaamuotoinen runko, jollaisen annoimme myös kirkossa esiintymisestämme päättävälle kirkon työntekijöille. Viitataan tapaukseen kappaleessa seitsemän.

JOHDANTO

Kirkkotilassa kuuluu äänimaisema, jossa miesääni lukee Kirkon tutkimuskeskuksen tilastotietoja esimerkiksi kirkkoon kuulumisesta ja kirkosta eronneista. Tanssija jakaa ovella käsiohjelmia ja virsikirjoja. Muusikko kirjoittaa puhujanpöntössä lapulle tekstinpätkiä, joita ei näytä yleisölle ja heittää paperit lattialle. Muusikko ja tanssija vaihtavat paikkaa. Äänimaiseman päätyttyä tanssija lausuu: ”Kirkossa käyvistä 50 % käy kirkossa kerran vuodessa tai ei koskaan.”, jonka jälkeen muusikko alkaa soittaa uruilla Albinonin adagiota ja valot sammuvat. Tanssija kaivaa esiin sytkärin, sytyttää sen ja kävelee alttarin eteen jalkanojalle istumaan. Tanssija laittaa sytkärin pois ja tanssijan kohdalle syttyy spottivalo. Tanssija laittaa jalkaan steppikengät ja kääntyy kohti alttaria.

SYNNINTUNNUSTUS

Muusikko alkaa hyräillä *Herra armahda*:a ja tanssija tanssii alttarikaitteen jalkanojalla.

KUNNIA JA KIITOSVIRSI

”Kunnia Jumalalle korkeuksissa” kuuluu äänitallenteelta. Muusikko ja tanssija vastaavat yhteen ääneen ”Maan päällä rauha ihmisillä, joita Hän rakastaa”. Alkaa muusikon ja tanssijan yhteinen body percussion-osuus kohti parven seinämää, äänet steppikengistä ja kannettavista soittimista. Esiintyjät liikkuvat samalla kohti toisiaan tilassa ja kun he kohtaavat, rytmittely loppuu. Toinen kysyy toiselta ”Käyt` sä täällä usein?” Toinen vastaa ”Kerran vuodessa”. Sen jälkeen esiintyjät alkavat liikkua lamaantuneesti kirkon käytävää pitkin. Muusikko tiputtelee postit-lappuja maahan ja tanssija kompastelee niiden luona. Maahan jää lappuja myöhempää kohtausta varten. Tanssija liikkuu pitkin seiniä.

TEKSTINLUKU JA SANAOSUUS

Muusikko ja tanssija istuutuvat kirkon etummaisiiin penkkeihin ja alkavat keskustella selin yleisöön erilaisia käsieleitä käyttäen. Keskustelun aiheena ovat henkilökohtaiset kokemukset kirkkotaiteesta. Keskustelu näyttäytyy aluksi terapiaistuntona, mutta jatkuu ikään kuin tasavertaisena kokemustenjakokeskusteluna.

PÄIVÄNVIRSI

Muusikko soittaa sähköpianolla jonkin aiemmin sävelletyn hengellisen kappaleen uutena sovituksena. Tanssija tanssii post-it-lappuja rekvisiitanaan käyttäen (pyrkii pääsemään niistä irti ym.).

SAARNA JA USKONTUNNUSTUS

Muusikko ja tanssija siirtyvät taas kirkonpenkkeihin ja penkeissä paikkaa vaihtaen esittävät erilaisia haastattelujen avulla kerättyjä ajatuksia kirkkoon ja kirkkotaiteeseen liittyen. Ajatusten jakaminen vaihtuu uskonnustukseen, jonka muusikko ja tanssija lausuvat kirkonpenkistä aloittaen hiljaisella äänellä ja loppua kohti ääntään voimistaen sekä penkeille nousten ja käytävillä ja ulko-ovella kuuluttaen.

YHTEINEN ESIRUKOUS

Alkaa talk show, jossa tanssija kannustaa yleisöä osallistumaan yhteis-tanssiin sekä muusikko show:in pahvilätkien kanssa, joissa lukee esimerkiksi "taputusta", "naurua", "ristinmerkki", "kuperkeikka" tai "tuplavoltti". Kirkon seinälle heijastetaan livekuvaa katsojista. Käynnistyy hypoteettinen äänestystilaisuus, jossa muusikko esittelee erilaisia vaihtoehtoja, joista kirkkoon liittyen äänestetään, esimerkiksi messun ajankohta aamu vs. ilta, laulut virsikirjasta vs. Uusia messulauluja-kirjasta, pappina nuori nainen vs. keski-ikäinen mies. Alkaa muusikon ja tanssijan yhteinen tanssi, joka rauhoittuu alttarille ja *Isä meidän*-rukouksen osaan.

LOPETUS

Esiintyjät jakavat katsojille alussa rytistettyjä paperilappuja.

3.4 Harjoitukset

Harjoituksia pidimme syksyllä 2011 aluksi koulumme tanssisaleissa sekä musiikinopiskeluun tarkoitetuissa harjoitushuoneissa. Tanssisaleissa oli hyödyllistä tapailla liikemateriaalia ja sommitella yksittäisiä koreografisia osakokonaisuuksia. Myös harjoitushuoneissa oli mahdollista kokeilla erilaisten soitinten käyttöä teoksessa.

Kokonaisuuden kannalta oli kuitenkin merkittävää, että pääsisimme kirkkoon harjoittelemaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa harjoituskautta. Kirkossa pystyimme hahmottamaan tilallisia elementtejä sekä välimatkoja tilan osasta toiseen. Parina ensimmäisenä kertana lähinnä havainnoimme visuaalisesti tilaa ja keskustelimme sen mahdollisuuksista. Melko nopeasti ryhdyimme kuitenkin sijoittamaan kohtauksia eri paikkoihin tilassa. Myös esimerkiksi akustiikan ymmärtämisen kannalta oli merkittävää päästä harjoittelemaan kirkkotilassa. Harjoituksemme kirkossa alkoivat marraskuussa 2011 ja niitä pidimme yhdestä kahteen kertaan viikossa noin kaksi tuntia kerrallaan.

Monet kohtauksista syntyivät melko alkuvaiheessa harjoitusprosessia ja säilyivät sellaisenaan pieniä muutoksia lukuun ottamatta. Joidenkin kohtausten sisältö ja erityisesti siirtymät kohtauksesta toiseen syntyivät kuitenkin vasta aivan viimeisillä viikoilla. Näin kävi esimerkiksi Kunnia ja kiitosvirsi-kohtauksessa. Post-it-lappujen lattialle levittäminen ja niissä ryömiminen sekä niiden tarttuminen toiseen esiintyjään tuntui sinällään toimivalta ja luontevalta. Jatko kyseiseen tilanteeseen oli sitä vastoin vaikeampaa saada luontevaksi. Tässä tilanteessa auttoi suunnitelmiin ja teoksen raameihin ajatuksen tasolla palaaminen. Pohdin, miten voisin hyödyntää kirkkotilaa ja tätä kautta löytyi seiniä pitkin kulkeminen.

3.4.1 Improvisaatio metodina harjoituksissa ja esityksen sisällä

Harjoitellessamme kirkkotilassa meitä ohjasi sovittu rakenne sekä sisällöllinen materiaali, jota olimme keränneet ennen varsinaista harjoituskautta. Liike- ja äänimaailman halusimme kuitenkin luoda enimmäkseen improvisaation keinoin ja improvisaatiota myös käytimme itse esityksessä. Työstäessämme yksittäistä kohtausta lähdimme konkreettisesti kokeilemaan tilan suomia mahdollisuuksia. Esimerkiksi *Synnintunnustus*-kohtauksessa lähdin alttarikaiteella kokeilemaan erilaisia tapoja liikkua ja kokeileva tapa säilyikin esitykseen asti, joskin tietynlaisen katkeilevan liikelaadun olin löytänyt harjoitusvaiheessa. *Päivän virsi*-kohtauksessa laulaessani ja tanssiessani laulamani virren sanat olivat virsikirjan mukaiset, mutta laulun aloitushetki sekä liike-materiaali oli improvisoitua, joskin liikkeessä otin suunnitellusti impulsseja liikkeeseen post it-lappujen samanaikaisesta kehosta irrottamisesta.

Liikeimprovisaatio pohjautui minulla enimmäkseen vapaaseen improvisaatioon. Työsimme tilanteita usein Huttusen kanssa yhdessä niin, että Huttunen improvisoi musiikkia minun tanssiessa samanaikaisesti. Improvisaatiossa käytin myös hyödynni tilan asettamia mahdollisuuksia. Vaikkapa kiviseinä tai kirkon penkki autoivat hetken tanssin luomisessa materiaalinsa ja muotonsa takia.

3.5 Valohenkilön mukaantulo

Teos alkoi prosessin edetessä sisältää kohtauksia ja tilanteita, joihin kaipasimme mukaan erilaisia teknisiä elementtejä. Esityksemme tuli olemaan helmikuisena iltana klo 20, joten ymmärsimme tilan olevan pimeä tuohon aikaan, olihan tunnelma kirkossa jo päiväsaikaankin yleisvalaistuksesta huolimatta melko hämyisä. Tunsin Kuopion ylioppilasteatterilta Anne Salmen, jonka tiesin tehneen aikaisemmin valosuunnitelmia ja ajaneen valoja erilaisissa ja useissa teoksissa huolimatta siitä, että hänellä ei ole varsinaista ammatillista koulutusta kyseisiin tehtäviin. Salmi lähti mielellään mukaan prosessiin. Teimme Huttusen kanssa muutamaa viikkoa ennen esityspäivää Salmelle valoehdotelman, jonka perusteella Salmi lähti suunnittelemaan valaistuskokonaisuutta. Oli mielenkiintoista ja opettavaista työskennellä valohenkilön kanssa. Yhteistyömme toimi hienosti ja oli hienoa huomata, kuinka Salmi lähti mukaan ideoihimme ja kehitteli niitä pidemmälle sekä loi uusia kokonaisuuksia, joita emme esiintyjinä olisi osanneet huomioida sisältäpäin teosta. Eräs esimerkki oli käsivalojen käyttö *Saarna ja uskontunnustus*-kohtauksessa puhuessamme haastattelujen pohjalta muokattuja ja osittain fiktiivisiä kertomuksia kirkon penkeissä yleisön seassa. Mielestäni käsivalot

toivat kohtaukseen mielenkiintoisen tunnelman ja olivat hauska ja käytännöllinen elementti osana kokonaisuutta.

4 ESITYS: PERFORMANSSI KIRKON TILASSA

Kenraaliharjoitus- ja esityspäivä olivat kaikin puolin jännittävät ja mielenkiintoiset. Kenraaliharjoituksessa muu tekniikka sai viimeistellyn paikkansa ja hetkensä. Tommi Kupiainen tuli kirkkoon äänitekniikkansa kanssa. Kenraaliharjoituspäivä oli melko pitkä ja työläs, sillä tekniikan asentamiseen tilaan meni paljon aikaa, koska juuri mitään teknisiä elementtejä ei ollut valmiina tilassa. Lisäksi osa tekniikasta piti purkaa kenraaliharjoituksen jälkeen, sillä kirkossa oli seuraavana päivänä toisentyyppinen tilaisuus päivällä ennen meidän esitystämme, emmekä halunneet hämmentää kirkossa päivällä käyviä ihmisiä niin sanotusti kirkkoon kuulumattomalla teknisellä kalustolla.

Esityspäivänä pääsimme esitystilaan paria tuntia ennen esityksen alkamista. Siinä ajassa lähinnä laitoimme tekniset osa-alueet paikoilleen ja testasimme niiden toimivuuden. Esitys onnistui kokonaisuutena omien odotusteni mukaan. Katsojia esitykseen tuli noin 50, mikä ylitti hieman määrässään omat odotukseni, sillä esityksen markkinointi oli melko vähäistä kirkon toivomuksesta.

4.1 Teoksen nimi

Esityksen nimeksi valikoitui ”*Käyt`sä täällä usein?*”. Nimi tulee *Kunnia ja kiitosvirsi*-kohtauksesta, jossa esiintyjät tekevät ikään kuin diskon tanssilattialla tehtäviä liikkeitä ja toinen esiintyjistä kysyy toiselta: ”Käyt`sä täällä usein?”, johon toinen vastaa: ”Nooh, kerran vuodessa”. Halusimme teoksen nimellä viitata paitsi kyseiseen kohtaukseen myös yleisesti kirkkoon. Teoksen nimi viittaa myös Kirkon tutkimuskeskuksen tilastomateriaaliin kirkon tilaisuuksissa käyvistä. Halusimme teoksen nimellä ilmentää lisäksi teoksen henkilökohtaista lähestymistapaa sekä tekijöitä että yleisöä kohtaan ja asettaa katsojalle henkilökohtaisen kysymyksen hänen kirkkosuhteestaan. Lentoleh-tiseen ja käsiohjelmaan lisäsimme nimen perään ”- performanssi kirkon tilassa”. Sana ”performanssi” havainnollistaa mielestäni teoksen taiteellista luonnetta. ”Kirkon tilassa” puolestaan viittaa kirkkoon instituutiona sekä korostaa teoksen tila- ja yhteiskuntasidonnaisuutta.

4.2 Performanssi

Teosprosessissa päädyimme käyttämään ja yhdistämään useita taidemuotoja niin kohtausten kuin yksittäisten tilanteidenkin sisällä. Esittävän taiteen tapaa, jossa eri taiteen ammattilaiset esiintyvät omalla taidemuodollaan yhdessä, olen ymmärtänyt kutsuttavan monitaiteellisuudeksi. Halusimme Huttusen kanssa myös kokeilla toistemme taidemuotoja teoksessa, minä musiikin tekemistä ja Huttunen tanssia. Tällaista taiteentekotapaa on puolestaan ymmärrykseni mukaan totuttu kutsumaan poikkitaiteellisuudeksi.

Esityksen taiteenlajin määrittäminen tuntui esityksen muotoutuessa minusta vaikealta ja jopa hieman vastenmieliseltä. ”Esitys vastustaa luonnostaan yhteenvetoja samoin kuin se vastustaa eräänlaisia määritelmiä, rajoja ja rajoitteita, jotka ovat kovin hyödyllisiä perinteisessä akateemisessa kirjoittamisessa ja akateemisessa käytännössä.” (Carlson 2006, 289) kirjoittaa Marvin Carlson teoksessaan *Esitys ja performanssi - kriittinen johdatus*. Tältä minustakin tuntui esitystämme ajatellessa. Toisaalta taideteoksen määrittely avaa teoksen sisältöä ja pyrkimyksiä. ”(1) järjestäytymättömyys, provokatiivisuus, epäkonventionaalisuus, usein hyökkäävä puuttuminen asioihin tai toimintakeskeisyys; - - (3) multimediakoostumus, jossa ei ammenneta aineksia vain esiintyjien elävistä kehoista, vaan tiedotusvälineiden kuvista, televisiomonitorista, heijastetuista kuvista, visuaalisista kuvista, elokuvasta, runoudesta, omaelämäkerrallisesta aineistosta, kertomataiteesta, tanssista, arkkitehtuurista ja musiikista; (4) kiinnostus kollaasiin, joukkoon ja simultaanisuuteen; (5) kiinnostus käyttää ”löydettyjä” siinä missä ”tehtyjäkin” aineksia; (6) vahva luottamus yhteen sopimattomiin ja näennäisesti epätavallisiin rinnakkain asetteluihin; -- (8) avoin loppu tai lukkoon lyömätön muoto” (Carlson 2006, 125) listaa Carlson performanssin piirteitä. On toisaalta mielenkiintoista ja mielekästäkin havaita, että olemme olleet teosprosessissa tekemisissä keskeisten modernin performanssitaiteen käsitteiden kanssa.

4.2.1 Tilasidonnaisuus

Tilasidonnaisuus nousi keskeiseksi käsitteeksi teosprosessin alkuvaiheessa, olimmehan päättäneet tehdä teoksen nimenomaan kirkkotilaan ja tiesimme vieläpä varhaisessa vaiheessa, mikä kirkko esityspaikkamme on. Carlson nimeää esitystaiteen, joka on installaation, tilasidonnaisen taiteen, kehotaiteen visuaalinen ja esittävä sekamuoto, *live art*:ksi. Ehkä juuri tässä kohtaa käsitteiden määrittely alkaa jo saada hieman

vastenmielisiä piirteitä sekoittavuudellaan. Nimeän teoksemme tyyliä tanssiksi tilasidonnaisen performanssin.

4.2.2 Yleisösuhte

Performanssille ominaista voi myös olla, että siinä määritellään erikseen yleisön rooli. Halusimme luoda *Yhteinen esirukous*-kohtaukseen tilanteen, jossa yleisöllä oli mahdollisuus osallistua hetkeksi tanssimalla yhdessä esiintyjien kanssa. Tanssissa käytettiin hyödyksi virsikirjoja sekä käsiohjelmia, joiden etusivulla oli kirjaimista muodostunut risti. Kohtauksessa esiintyjät tanssivat yleisön kanssa 1990-luvun yleisöä osallistavan *Passi ja hammasharja*-viihdeohjelman alkutanssin pohjalta koreografioidun tanssin käsiohjelmien ja virsikirjojen kanssa.

Harjoitus- ja esitysvaiheessa havainnoin, että kirkossa visuaalista taidetta esittäessä on otettava huomioon useita seikkoja. Esimerkiksi kirkon penkeistä johtuen kirkon alttarin edessä seisovasta ihmisestä näkyy takariviin lähinnä kädet, pää ja torso eli jalat jäävät näkymättä. Toisaalta tämä seikka ohjasi meitä käyttämään tilaa monipuolisesti. Puolestaan jos esiintyjä istuu vaikkapa kirkon penkissä, hänet näkee lähinnä vieressä istuva sekä takimmainen ja etummainen katsoja. Tällainen tilanne taas toisaalta voi luoda melko henkilökohtaisen suhteen esiintyjän ja katsojan välille.

4.3 Palaute

Esityksen jälkeen saimme jonkin verran suullista palautetta katsojilta. Yleisesti palaute oli kiittävää. Useat katsojat myös sanoivat, että teos oli suuresti tekijöidensä näköinen tuotos. Eräs kirkon työntekijä, jonka kanssa olimme aikaisemmin keskustelleet teoksen kirkkotilassa esittämiseen liittyen, oli hyvin iloinen teoksen nähtyään ja toivoi, että pääsisimme esittämään teosta toistamiseen.

Oli myös mielenkiintoista havaita, kuinka palautetta antaneet katsojat olivat tulkinneet teoksen tapahtumia. Monesti Huttusen kanssa suunnittelu- ja harjoitusvaiheessa pohdimme tasapainoa asioiden liikaa ja liian vähän selittämisen välillä teoksessa. Oli kuitenkin kiitollista huomata, kuinka katsojat olivat luoneet monesti juuri samoja merkityksiä asioille kuin mekin esiintyjinä olimme halunneet viestiä. Oli myös hauskaa todeta, kuinka jotkut katsojista olivat luoneet uusia merkityksiä tietyille tekijöille. Esi-

merkiksi *Tekstinluku ja sanaosuus*-kohtaukseen olimme luoneet koreografian puhtaasti inhimillisten eleiden sekä tason vaihdon perusteella. Useampi katsoja kuitenkin kommentoi juuri kyseistä kohtausta, kuinka siinä oli hauska tavalla kuvattu, kuinka kirkossa kävijän täytyy nousta ja istua useita kertoja jumalanpalveluksen aikana. Tätä merkitystä emme olleet varsinaisesti ajatelleet tekovaiheessa.

5 MUSIIKKI JA TANSSI, MUUSIKKO JA TANSSIJA

Muusikon kanssa työskentely oli inspiroivaa ja mielenkiintoista. Prosessin aikana opin uutta musiikista ja sen käytöstä esittävässä taiteessa. Uskon, että myös Huttunen koki uusia oivalluksia tanssijan kanssa työskennellessä. Olin myös erityisen vaikuttunut yhteistyömme toimivuudesta prosessin kaikilla osa-alueilla. Tähän varmasti vaikutti molempien taiteilijoiden avoin suhtautuminen sekä samansuuntainen tai samansuuntaiseksi muokkautunut taiteellinen ja hengellinen näky taidetta ja tulevaa teosta kohtaan.

5.1 Työroolit

Päätimme Huttusen kanssa toimia prosessissa kukin omasta taiteenlajistamme käsin samalla kuitenkin tasavertaisina taiteilijoina sekä taiteenalojen rajojen ylityksen itsemme ja toisillemme mahdollistaen. Meillä oli selkeät ja luonnolliset työroolit niin, että musiikista huolehti Huttunen ja tanssista vastasin minä. Tilanteissa ja kohtauksissa, joissa molemmat joko musisoimme tai tanssimme, toimimme varsin yhteistoiminnallisesti, kuitenkin niin, että oman taiteenlajin asiantuntijalla oli ohjausvastuu.

Oli mielenkiintoista esimerkiksi tutustua eri soittimiin sekä seurata Huttusen konemuusiikkisäveltämistä. Ammattimuusikon säestyksellä ja ohjauksella minun oli myös turvallista uskaltautua laulamaan teoksessa. Minulla on myös jonkin verran aiempaa kokemusta musiikista ja musiikki-tanssiyhteistyöstä, mikä toi varmasti minulle helpoutta musiikilliseen ymmärtämiseen. Tanssijana puolestaan kykenin antamaan muusikolle vinkkejä erilaisiin liikkumisen tapoihin kohtausten sisällä. Tein hieman myös perinteistä koreografian opetustyötä.

Työroolit muokkautuivat varsin luonnollisesti muissakin kuin musiikkiin ja tanssiin liittyvissä osa-alueissa. Jaoin töitä myös tarpeen mukaan. Toisaalta esimerkiksi tietokoneohjelmista oli enemmän kokemusta Huttusella, joten vaikkapa käsiohjelman teimme yhteistyössä, mutta kuitenkin Huttusen asiantuntemuksella. Esimerkiksi tarpeista hankimme sen mukaan, kummalla sattuisi olemaan kyseisiä tarvikkeita jo ennestään tai kenen tuttavalta voisi lainata tiettyjä tarvikkeita. Esimerkiksi järjestäjän töitä teimme hyvin yhteistoiminnallisesti.

5.2 Kirkon akustiikan vaikutus

Vaikka minun ei olekaan tarkoitus käsitellä teosprosessia erityisesti musiikin näkökulmasta, haluan mainita muutamia asioita äänenkäytöstä ja äänimaailmasta teoksessa, sillä olimmehan sekä Huttunen että minä valmiita työskentelemään tasavertaisina taiteilijoina myös muita kuin omia taiteenalojamme hyödyntäen. Minä tuotin ääntä teoksessa esimerkiksi steppaamalla ja laulamalla. Kyseisessä kirkossa äänenkäyttö ja -tuottaminen oli huomioitava erityisellä tavalla, sillä tila oli hyvin kaikuisa. Molempien tuottaessa yhdessä musiikkia ja ääntä, välimatkat ja tilallinen sijoittuminen oli huomioitava erityisen tarkasti, sillä myös kaiku oli tilassa voimakas. Jos olimme eri puolilla kirkkotilaa, yhteinen äänimaailma saattoi kuulostaa epäsynkronoidulta kaiun takia, joten liian suuret välimatkat esiintyjien välillä yhteisissä äänentuottokohtauksissa oli huomioitava koreografiassa.

6 SUOMEN KIRKOISSA TANSSIMISEN HISTORIALLISTIA VAIHEITA

Koska halusimme tehdä omannäköisemme ja mahdollisesti edellisistä kirkkotaideteoksista poikkeavan esityksen, koen Suomen kirkoissa tanssimisen historiallisten vaiheiden pienimuotoisen esittelemisen merkittäväksi raportissani. Johdannossa asetan oletuksen suomalaisen kirkkokulttuurin jonkinlaisesta vaikutuksesta tanssin rajoittuneisuuteen.

Tanssin käyttö esittävänä taiteena tai ylipäätään kirkossa on todennäköisesti Suomessa melko tuore ilmiö ainakin lähihistoriaa tarkasteltaessa. Käsittelin myös Tampereen konservatorion tanssijan koulutusohjelman opinnäytetyössäni tanssin ja kristinuskon kohtaamista Suomessa alkaen 1920-luvulta. Hyödynnän tämän luvun teksteissä edellistä opinnäytetyötäni.

Jätän tarkoituksella Raamatun näkökulman tanssiin sekä Raamatulla perustelemisen pois, sillä se ei mielestäni ole oleellista tämän työn eikä oman ymmärrykseni kehittämisen kannalta tässä asiayhteydessä. Henkilökohtaisen ymmärrykseni mukaan Raamatun tekstit eivät esimerkiksi vastusta tanssimista, vaan päinvastoin useissa raamatunkohdissa jopa kannustavat tanssimaan. Tanssiminen myös kokemukseni mukaan liittyy ja liittyy luonnollisena osana Raamatun tapahtumapaikkojen kulttuuriin.

6.1 1900-luvun alkupuolisko: tunnehurmion ja ristosukupuolisosiaalisuuden paheksunta

Yleisesti 1900-luvun alkupuolen suomalaisessa yhteiskunnassa monet suhtautuivat tanssiin varauksella tai paheksuen. Mustala (etunimi ei tiedossa) mainitsee teoksessa *Hengen kahleet. Nautinnon hekumasta ja tunnehurmiosta raittiuteen* vuodelta 1922, että Suomessa on 1920-luvulla tanssittu suhteellisen paljon ja tanssista on myös käyty julkista keskustelua. Mikään tabu aihe tanssi ei siis tuolloin ole ollut, vaikkakin oletettavasti jokseenkin kiistelty. Mustala kuitenkin esittää ikään kuin yleisenä mielipiteenä, ei siis pelkästään omana kantanaan, että tanssin hyveellinen arvo rajoittuu lähinnä ruumiilliseen puoleen ja siihenkin perusteettomasti. Mustala myöntää, että tanssi kyllä kehittää ruumiinliikettä sulavammaksi, mutta hän pohtii samalla, tarvitsevatko nuoret, jotka tuohon aikaan yleisesti ovat urheilleet ja liikkuneet paljon, ylipäätään tanssisalien kuumuutta ja huonoa ilmaa. Hän tarjoaa tanssimisen tilalle omien sanojensa mukaan raittiimpia vaihtoehtoja, kuten metsässä käveleminen. Mustalan aja-

tukset osoittavat mielestäni, kuinka tanssi määriteltiin 1900-luvun alussa toisaalta sosiaalisesti liikuntamuodoksi, toisaalta taas tunteita summentavaksi hurmahenkisyyden toteuttamistavaksi.

On sinänsä mielenkiintoista ja historiallisen viitekehyksen kannalta merkittävää havaita, että kirkko on joskus ollut sosiaalisen tanssin paikka. 1940-luvulla kirkkotiloissa järjestettiin tanssiaisia. Sen osoittaa eräs evakossa muistiin merkitty runo:

”TANSSIT MISION SYRKALLA

Naiset ne pisti nuo tanssit pystyyn,
eikä he keltään lupaa kysy, kun pelimanni
käski ja evakot läksi Mision syrkkään tanssimaan.

Haitari huutaa ai, jai, jaijaa,
ruotsalaiset evakoita tanssiin rajjaa,
pelimannipoika se viekkahasti haitarin kieliä vingutti.” (Kirjoittaja tuntematon. 1944)

6.1.1 Naiskysymys

1900-luvun alkupuoliskolla myös sukupuolinen erottelu näkyi vahvana yhteiskunnallisena ilmiönä esimerkiksi tanssin kautta. Tanssijan koulutusohjelman opinnäytetyössäni pohdin myös sukupuolisuusiimiötä tanssin piirissä: Eri sukupuolten keskenään erilainen tarkastelu käy selvästi ilmi Mustalan teoksessa. Hän on huolissaan tyttöjen liehuvista ohutkankaisista mekoista avoimine kaula-aukkoineen, jotka paitsi kylmettävät talvipakkasella myös herättävät keskinäistä kilpailua ja kateutta tytöissä. Ehkä oleellisinta on kuitenkin se, mitä neitojen vaatetus herättää herroissa. Mustala kuvaa, kuinka kilteimmänkin pojan sisässä on ”kammio, jossa villit koirat ulvovat”. Kirjoittajan mukaan ikään kuin tyttöjen ymmärtämättömän esillä olon takia pojat joutuvat taistelemaan viettiä vastaan, jota puolestaan tytöillä ei ole.

Pohdin myös ammattikorkeakoulun opinnäytetyöni tekovaiheessa monesti sukupuolikysymystä, tosin toisista näkökulmista kuin Mustala. Molemmat työmme tekijät olivat naisia. Minulla ei ollut tarvetta korostaa tätä seikkaa erityisesti esimerkiksi koreografiassa tai teksteissä. Pohdin myös puvustuksen merkitystä teoksessamme sekä sukupuolikysymyksen että kirkkotilan tai kirkkoinstituution luomien odotusten kannalta. Osittain näiden seikkojen takia myös esimerkiksi vaatetus valikoitui varsin neutraaliksi ja sillä halusimme lähinnä korostaa liikkeellisiä seikkoja. Tarkoituksemme oli myös

puvustuksen kautta mukautua tavallisen kirkossa kävijän rooliin pukeutumalla niin sanottuihin perusvaatteisiin.

Marvin Carlson tarjoaa teoksessaan *Esitys ja performanssi - kriittinen johdatus* asenteellisesta näkökulmaa naisesiintyjyyteen. Hän mainitsee teoreetikko Judith Butlerin, jonka näkemyksen mukaan ”sukupuoli ei ole annettu sosiaalinen tai kulttuurinen määre, vaan yhteiskunnan laatima ja vahvistama luokittelu, joka rakentuu esityksen kautta” (Carlson 2006, 265). Ajattelen itse, että sukupuoli on syntymässä annettu fyysinen ominaisuus, joka tavallisesti näkyy visuaalisesti ulospäin ja joka vaikuttaa elämäämme. Sukupuolen erityinen korostaminen ei olisi mielestäni ollut perusteltua teoksesamme, joskin teos olisi varmasti näyttäytynyt hyvin erilaisena miesten esittämänä. Yleisesti muutenkin taidefilosofiani on juuri sitä, että mielestäni ei ole tarpeellista korostaa mitään liiaksi vaan antamalla asioiden olla sitä kuin ne ovat, ne ikään kuin korostavat itse itseään tarpeellisella tavalla ja voimakkuudella.

6.2 1960-luvulta 1970-luvulle: välineellisyyden modernisoinnin tunnustelua ja samaa vanhaa uudessa aiheessa

Tanssitko sinä -teoksen vuonna 1963 kirjoittanut Ray Martin pohtii tanssin käyttöä evankelioimistyössä. Hän korostaa Jumalan sanan merkitystä ilosanoman levittämisessä ja väittää, että tanssi kirkon piirissä on osaltaan ollut jopa hajauttamassa kirkkoa osiksi. Hän ihmettelee, kuinka kirkko on mennyt mukaan toimintaan, ”joka on niin selvästi lähtöisin ihmisen alhaisimpien lihallisten pyyteiden helmasta”. (Martin 1963, 24.) Suorasukaiset lauseet saavat jatkoa: ”Tanssi ei sovellu työtavaksi kirkon piirissä” (Martin 1963, 27).

Martinin mukaan yleinen mielipide 1960-luvulla oli, että kirkon nykyaikaistaminen on aloitettava nimenomaan musiikista. Martin toteaa, että aivan vähän aikaa aiemmin oli vielä aika, jolloin nykyaikaisen musiikin, jota jazz tällöin edusti, sekä tanssin ei katsottu saavan minkäänlaista kirkon siunausta hyväksyttävänä toimintana. Nyt kuitenkin myös jotkin papeista kannattivat kirkkotanssiaisia.

T. A. Faulknerin vuonna 1978 ilmestyneestä teoksesta *Tanssisalista helvettiin* käy ilmi, että kirjoittaja ei varsinaisesti pidä ongelmallisena itse tanssimista, vaan enemmänkin aikansa tanssiaiskulttuuria. Hän on huolissaan tytöistä, jotka kirjoittajan mukaan ikään kuin lankeavat heitä tanssittavien miesten ansoihin. Faulkner viittaa mies-

ten osalta jopa järjestäytyneeseen toimintaan. Faulkner kertoo miesten saavan ”nuoret tytöt taipumaan perkeleellisiin houkutuksiinsa” (Faulkner 1978, 19). Myös teokseemme ja nykypäivään liittyen mietin, onko esimerkiksi yksittäisiä taiteellisia sisältöjä suurempana tekijänä niiden tyyllilajiin liittyvä kulttuuri. Esimerkiksi performanssiin voidaan helposti yhdistää vaikkapa sanat kapinallisuus, amatöörimäisyys tai underground. Viimeisellä tarkoitan tässä eräänlaista marginaalista ja vaihtoehtoista alakulttuuria.

6.3 1980-luvulta nykypäivään: rajanylityksiä, mutta varovaisuutta

Vuonna 1983 Tampereen evankelis-luterilaisten seurakuntien nuorisotyö yhteistyössä Gospelyhdistys Ry:n kanssa järjestivät Tampereen teknillisessä oppilaitoksessa ensimmäisen gospelliikuntatapahtuman nimeltään *Hänessä me liikumme*. Tämän tapahtuman tarkoituksena oli pohtia kristillisen taiteen olemusta ja tanssin mahdollisuuksia evankeliumin julistamisessa.

Varovainen suhtautuminen tanssia tai niin sanottua uudenlaista taidetta sisältäviä esityksiä kohtaan on ollut tavanomaista Suomen kirkoissa ennen meidän esitystämmeikin, mihin viittaaan kappaleissa neljä ja seitsemän. Johanna Halén on haastatellut suomalaisen kirkkotanssin ja modernin tanssin uranuurtaja Riitta Vainiota vuonna 2000 valmistuneessa Kuopion konservatorion päättötyössään tanssiesitysten kirkossa järjestämiseen liittyen. Vainio kertoo haastattelussa, että häntä on joskus kielletty esiintymästä kirkoissa. Ongelmallisena Vainio on pitänyt sitä, että useimmat tanssia sisältävät hengelliset tilaisuudet on täytynyt toteuttaa vähin äänin ja niitä mainostamatta. Näin on tosin voitu Vainion mukaan estää turhat hyökkäykset asiaa kohtaan.

Viimevuosina on tullut yleiseksi myös järjestää erilaista liikuntatoimintaa seurakunnissa. Muutamit seurakunnat ja kristilliset järjestöt tarjoavat myös tanssitoimintaa. Esimerkiksi Tampereella Nuorten naisten kristillinen yhdistys eli NNKY tarjoaa muun muassa *Gospel-lattari*-tunteja. Viime vuosina myös esimerkiksi israelilaisen kansantanssin harrastaminen kirkon piirissä on saavuttanut suosiota useilla Suomen paikkakunnilla, kuten Helsingissä ja Vaasassa. Olen itse pitänyt muutamia israelilaisen tanssin tunteja Kuopiossa tämän vuoden puolella.

Tanssi esittävänä taiteena kirkoissa erityisesti ammattilaisten parissa on kokemukseksi mukaan vakiintunut viimevuosina yksittäisten ihmisten ja ryhmien toteuttamaksi. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla toimiva tanssin ammattilaisista koostuva Xaris Fin-

land-tanssiryhmä osana kansainvälistä Xaris Dance Company:a on esiintynyt kirkoissa ja erilaisissa kristillisissä tapahtumissa.

7 PROSESSIN HAASTEET

Opinnäytetyöprosessi ei ollut kaikilta osin aivan yksinkertainen ja suoraviivainen, kuten ei varmastikaan juuri mikään prosessi.

Suurin yksittäinen haaste prosessin sisällä liittyi teoksen sisältöön ja tyyliin. Siinä vaiheessa, kun olin varannut kirkkotilan, minulla oli tavoitteena tehdä eräänlainen tanssia sisältävä teos kirkkoon. Mitään yksityiskohtaisempaa ei ollut vielä valmiina. Kun teos alkoi muotoutua performanssiksi, halusimme kollegani kanssa jutella erään kirkkotaiteen ammattilaisen kanssa, joka myös työskenteli kirkossa, johon olimme menossa teoksellamme esiintymään. Halusimme keskustella teoksesta. Tanssin näkökulmasta halusin myös esimerkiksi tiedustella kirkkotilan eri osista ja hänen mielipidettään soveltuvuuteen niissä tanssimiseen. Kirkon henkilökunnan jäsen pyysi meitä myös kirjoittamaan teoksesta rungon, jonka luovuttaisimme kirkossa esiintymisestämme päättävälle kirkon henkilöstölle. Keskustelu, jonka kävimme, oli monin puolin hedelmällinen ja vuorovaikutteinen ja selkeytti myös teoksemme valmistumisprosessia ja toimi siis samalla eräänlaisena opinnäytetyön ohjauskeskusteluna. Keskustelu toisaalta myös mielestäni ohjasi jonkin verran valintojamme teoksen sisältöjen suhteen ja täten saattoi vaikuttaa jonkin verran teoksen lopputulokseen tekemällä teoksesta hieman, niin sanotusti, varovaisemman kuin olimme ennen keskustelua suunnitelleet.

Muutokset, joita teokseen tässä vaiheessa teimme, eivät mielestäni niinkään liittyneet tiettyihin kirkkotilan osiin kohdistuneisiin latauksiin, joihin johdannossa viittasin. Ne liittyivät mielestäni laajemmalti esittävän taiteen tyyliin, jonka olimme valinneet ja esimerkiksi rekvisiitan valitsemiseen teoksessa. Olisin esimerkiksi halunnut, että teoksen alussa esiintyjät tai toinen esiintyjistä olisi kirjoittanut tekstiä, joka paljastuu teoksen lopussa raamatunkohdiksi, wc-paperille. Wc-paperi olisi mielestäni ollut visuaalisesti kiinnostava elementti ja viitannut hieman häihin, yhteen kirkollisista toimituksista, kuvastamalla morsiamen laahusta, mikäli esiintyjä olisi esimerkiksi heittänyt paperirullan alas urkupalvelta niin, että rullan toinen pää olisi jäänyt esiintyjän käteen. Toisaalta wc-paperille raamatunkohtien kirjoittaminen olisi mielestäni ollut voimakas kirkkopoliittinen kannanotto liittyen Raamatun arvovaltaan kirkossa. Jos kristinuskon pyhän kirjan osia olisi kirjoitettu paperille, jota käytetään takapuolen pyyhkimiseen, olisi se oletukseni ja toiveeni mukaan herättänyt katsojassa kysymyksen Raamatun arvovallan merkityksestä esimerkiksi kirkollisessa päätöksenteossa sekä päivittäisessä kirkon piirissä tapahtuvassa toiminnassa. Ehkä tämäntyyppinen taide yhdistettynä

tanssiin, johon osa kirkon henkilöstön jäsenistä keskustelun perusteella suhtautui varoen omien sanojensa mukaan aiemman huonon kokemuksen perusteella, olisi ollut liikaa kokonaisuutena.

Varovaisen suhtautumisen myötä seurakunta ei halunnut mainostaa esitystämme sen omana toimintana, joten kirkollisiin ilmoituksiin teoksemme ei päätenyt. Jos olisimme tehneet esityksestä esimerkiksi mainosjulisteen, olisi siihen pitänyt luonnollisesti merkitä esityspaikka, mikä olisi yhdistänyt esityksemme osaksi kirkollista toimintaa, joten tätäkään emme tehneet. Osallistuimme kuitenkin Savonia-ammattikorkeakoulun tanssinopettajan koulutusohjelman taiteellisten opinnäytetöiden yhteiseen mainosjulisteseen, johon merkittiin ajaksi ja paikaksi salainen sekä minun sähköpostiosoitteeni, josta sai tiedustella lisätietoja. Päädyimme lisäksi tekemään esityksestä lento-lehtisiä, joilla kutsuimme erityisesti meille tuttuja nuoria aikuisia, teoksen pääasiallista kohderyhmää, katsomaan esitystämme. Lähetimme myös sähköpostilla kutsuja kyseisen seurakunnan seurakuntaneuvostolle, Kuopion ylioppilasteatterille ja Iloliiketanssiryhmälle, joista kahden viimeisen ryhmän toimintaan olen itse osallistunut. Teimme myös esityksestä Facebook®-kutsun, jonka lähetimme Facebook®-kavereillemme yksityisenä tapahtumana, johon kaverit saivat vielä kutsua omia kavereitaan. Uskon Facebook®-kutsun olleen pääasiallinen markkinoinnin muoto esitystä seuraamaan tullut katsojakunta huomioon ottaen.

Myös se, että opiskelijana ja ilman juuri minkäänlaisia taloudellisia resursseja olin valinnut taiteellisen opinnäytetyön esittämistä varten muun kuin oppilaitoksen tarjoaman ja kustantaman tilan, asetti omat haasteensa. Kyseinen seurakunta tarjosi meille ystävällisesti tilan esittämistä varten. Ääniteknikon saimme oppilaitoksemme kautta, sillä musiikinopiskelijoille oli käytettävissä ääniteknikko opinnäytetöitä varten. Valohenkilökuntaa meillä ei kuitenkaan ollut varsinaisesti varaa palkata. Anne Salmi oli korvaamaton henkilö prosessissa.

8 POHDINTAA

Lähdin mielestäni opinnäytetyössäni lähtökohtaisesti ja varsin avoimin asentein tutkimaan tanssia suhteessa kirkkotilaan. Koko ajan uutta etsivä tanssitaidefilosofiani sekä yhteiskunnallinen turhautumiseni, jota halusin purkaa itselleni ideaalilla tavalla, tässä tapauksessa esitystaiteen keinoin, johti kuitenkin siihen, että päädyin oman kokemukseni mukaan eräänlaisen taiteellis-hengellis-kirkkopoliittisen ristitulen keskelle, joka hallitsi lähes koko prosessia. Jouduin keskittymään kirkkotilan tutkimisen sijaan tutkimaan kirkkoinstituutiota. Siksi raporttini sisältökin painottuu mielestäni melko voimakkaasti yhteiskunnallisiin seikkoihin kirkkotanssiin liittyen.

En ehkä kokenut prosessissa kaikkea sitä, mitä olin lähtenyt tavoittelemaan. Esimerkiksi yksittäisten kirkkotilan osien kulttuurisiin ja hengellisiin latauksiin liittyviin kysymyksiin en saanut prosessin kautta vastauksia. Toisaalta koin mielenkiintoisen ja kasvattavan prosessin. Koin myös freelance-taiteilijan teosprosessin, jossa olin muun muassa itse itseni koreografi ja tuottaja. Lisäksi koin hedelmällisen yhteistyöprosessin muusikon kanssa, ja varmasti yhteistyömme jatkuu vielä tulevaisuudessakin. Monet prosessin tuomat muutokset ja kehitysvaiheet olivat mielestäni tarpeellisia ja ehkä myös välttämättömiä sekä väistämättömiä. Tilasidonnaisuus liukui yhteiskunnalliseen performanssiin, radikaalius kompromisseihin, speaktaakkelimaisuus vaihtoeh-toisuuteen. Tein mielestäni myös oman osuuteni suomalaisen kirkkotaiteen tämänhetkisessä kehityksessä.

Joskin prosessi jäi osittain varauksella vastaanotetuksi outoudeksi, on trendi havaintojeni mukaan moninaisen taiteen esittämisessä ja yhteiskunnallisuuden huomioonotamisessa myös kristillisellä esittävän taiteen kentällä. Esimerkiksi aiemmin mainitsemani Xaris-ryhmän uusimpiin teoksiin kuuluu rajujakin elämään liittyviä aiheita kristillisestä näkökulmasta käsittelevä nuorille suunnattu teos. Myös teoksemme nähneiltä muutamilta nuorilta aikuisilta saamieni kommenttien mukaan erityisesti nuoret aikuiset, jotka eivät käy muuten kirkossa, kokivat teoksemme kirkon ja ihmisen suhdetta lähentäväksi.

Haluan lopettaa muistuttamalla itseäni taiteen tekemisen motiiveistani, jotka olen omaksunut erityisesti kokemani prosessin pohjalta, lainaamalla Kai Lehikoisen artikkelia *Tanssin yhteiskunnallisesta merkityksestä ja vaikutusmahdollisuuksista*: ”Tanssin, ja yleisemmin taiteen, erityisenä arvona mielestäni onkin, että sen synnyttämät tulkinnat voivat haastaa ennako-oletuksiamme ja luutuneita käsityksiämme. Taiteel-

liset tulkintamme voivat auttaa meitä näkemään sokeita pisteitä sekä myös ymmärtämään elämän suuria kysymyksiä eri perspektiivistä.” (Lehikoinen 2012, 14) Tahdon myös omalta osaltani jättää jälkipolville tarkasteltavaksi yhden yrittelyn kokea ja tavoittaa Jumalan todellista todellisuutta inhimillisessä peilitodellisuudessamme esittävän taiteen keinoin.

2. Kor.3:18

LÄHTEET

Raportissa:

Painetut lähteet:

Carlson, M. 2006. Esitys ja performanssi - kriittinen johdatus. Helsinki: Like

Faulkner, T. A. 1978. Tanssisalista helvettiin. Suolahti: Herätysseuran kirjapaino

Halén, J. 2000. Hyvän paimenen messu. Kuopio: Kuopion konservatorion tanssinopettajakoulutuksen päättötyö

Kahrola, H. 2008. Kristinusko ja tanssi - yhteyttä ja yhteentörmäyksiä, ilmiöitä Suomesta 1900-luvun alusta meidän aikaamme. Tampereen konservatorion tanssijan koulutusohjelman opinnäytetyö

Lehikoinen, K. Tanssin yhteiskunnallisesta merkityksestä ja vaikutusmahdollisuuksista. Liitos. 2012;1. Helsinki: Suomen tanssitaiteilijain liitto

Martin, R. 1963. Tanssitko sinä?. Tampere: Kansan raamattuseuran säätiö. Suomentaja tuntematon

Rikala, Karilas, Mustala. 1922. Hengen kahleet. Nautinnon hekumasta ja tunnehurmiosta raittiuteen. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö

Www-lähteet:

Tekijä tuntematon. 1944. Evakkolauluja. [Viitattu: 6.4.2012] Saatavissa:

http://www.sieppijarvi.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=86%3Aevakolauluja-ilon-ja-ikavaeeaaen&catid=44%3Ahistoriaa-ja-tarinoita&Itemid=1

Käyt`sä täällä usein?-teoksessa:

Painetut lähteet:

Forsberg, J., Lohman, G., Puls, H., Raittila, A.-M. 1986. Virsikirja

1999. Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Pieksämäki: Suomen kirkon sisälähetysseura

Www-lähteet:

Kirkon tutkimuskeskus. 2010. Kirkon tilastollinen vuosikirja. [Viitattu: 8.4.2012]

Saatavissa: http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid_Content240FFA

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Kirkkokäsikirja. [Viitattu: 8.4.2012] Saatavissa:

http://www.evl.fi/kirkkokasikirja/jp/messu_ja_sanajumalanpalvelus.html

LIITE 1

INTOUS

RUJOUS

PÖLLÖYS

SOVINNAISUUSKYLLÄSTYM

YSKUTSUMUSPOLIITTISUU

SKOROSTUS

TARKENNUS

HUUDAHDUS

JEESSUS

ESITYS

TAPUTUS

AAMEN

Tekijöiden haaveena oli toteuttaa musiikkia ja tanssia sisältävä teos kirkkotilaan. Teoksen innoittajina ovat olleet kirkolliset keskustelut ja tilastot, henkilökohtaiset kokemukset sekä katuhaastattelut.

Huttunen ja Kahrola ovat teoksellaan halunneet osoittaa kiinnostuksensa kirkkotaiteeseen, sen perinteeseen sekä perinteen elävöittämiseen. Elementeistä syntyi eri taiteita ja niiden mahdollisuuksia yhdistävä performanssi.

” Käyt sä täällä usein?” - performanssi kirkon tilassa
la 25.2.2012 klo 20 Alavan kirkko

KONSEPTI JA ESITYS: Sanna Huttunen ja Hanna Kahrola

VALOT: Anne Salmi

ÄÄNET: Tommi Kupiainen

KIITOS:

Alavan seurakunnalle tilasta,
Tommi Kupiaiselle äänityksestä ja
äänitekniikasta, Anne Salmelle
valaistuksesta, Raimo Survolle
puheesta, Leila Savolaiselle ja
Ossi Jauhiaiselle YYA:sta, Pipsa
Tuppelalla kuvauksesta, Savonia-
ammattikorkeakoululle
koulutuksesta, kavereille
luottamuksesta, Jeesukselle
elämästä.

